

ТУРСУН АЛИ

ТУН ТОВУШИ

Шеърлар ва драматик дoston

ЧУЛПОН
ТОШЕНТ

Муҳаррир
Аъзам Уктам

Турсун Али — сокин табиатнинг ўйчан куйчиси сифатида танилган шоирлардан. У ўзининг хазин туйғулари, ёруғ хаёсларини табиат манзараларига уйғун тарзда тасвирлайди. Шу билан унинг шеърларида фикр туйғу ва манзара қориниқ ҳолда намён бўлади. Замонавий ва халқона оҳанглар Турсун Али шеърларида ўзгача жаранглайди. Қўллингиздаги бу китобга шу руҳдаги шеърлар жамланди.

Т $\frac{4703620202 - 10}{360(04) - 93}$ қўш. 93

ISBN 5—8250—0356—8

© Т. Али, 1993.

* * * .

*Ўтди қишининг аччиқ кунлари,
Туркистоннинг бағрида наврўз.
Қалбларни гуллатар энди баҳор.
Оҳ, бу кунларни Чўлпон, Қодирий кўрсайди...
Кўнглимда уйғонар армон қушлари.*

* * *

Рауф Парфиға

Кеча... Баркандан ойни қора булутлар аждари ютар
Қари дарахтнинг қуноргудай унга шамолнинг залворли
қуллари чанг солар. Шу кез дарахт пойига жуссаси кичик,
кўзлари толғин ипсон келди. Унинг лаблари нмалар-
пидир пичирлар. У балки худодан шамол тишиши,
дарахтнинг омон қолишини сўраётгандир. У балки да-
рахтдан папоҳ излаётгандир. Ахир унинг юшун кийим-
бошларини кучайиб бораётган ёмғир шалаббо этган.
Шамол оч бўридай увиллар. Ёмғир кучаяр...

Ой мунча пурсиз? Ёниб тугаган оловнинг юзин кул бос-
ган янглиг хира. Бир сўзининг ишикида вужудим ёнмоқда-
дир чирсиллаб. Ой бўлса сўлик кўзларини қайгадир тик-
кап. Хей ой, кел, ёлворамап. Ёнаётган вужудимдан олгин
аланга. Сўнг ёрит, дунёнинг зулмат кечаларини. Ёриг
нажотга зор ипсонларининг қоронги кулбаларини. Ёрит
қай бир ипсонларининг кўнгилларини. Эй ой, меннинг бир
сўз илинжида борлигим ёнмоқда ловуллаб.

1 ИЮЛЬ, 1992 ЙИЛ

Ёзининг қайноқ кунларида мен сени йўқотдим. Қўёшга
қарайману ёнаётган қуёш қарнисиди жулжикиб кетамап.
Қўёшга қараймап кўзларим косаси лиммо-лим тўла пл-
тижо пла. Қўёш бўлса ёнмоқда оқ аланга сочиб дунёга.
Рухим кенгликларига эса қор ёгмоқда. Бунча совуқ бўл-
маса кунлар?..

ИЛТИЖО

Чори Аваз хотирасига

I

Шарқираган сой соҳилида ёлғиз дарахт,
Илдиэларин ялайди оқ ёлғиз тўлқинлар.
Зангор сочларини юлғай шамоллар.
Оҳ, жуда ҳам оғир унинг қисмати,
Оллоҳим, ўзингсан ёлғиз суянган тоғи.

2

Кўз. Номозином. Осмон денгизда
Қатор кемалардай сузади турналар.
Оҳ, улар сафида бор эди
Менга таниш ярадор турна.
Ўзинг мадад бергин унга, худойим.

3

Унинг феъли оғир эди,
Ҳаёти ҳам оғир кечди.
Оғир утди ўлими ҳам
Эй парвардигор, сендан сурайман,
Енгил кечсин у дунёси.

4

Менинг оқ отимни
миниб қочди туман.
Арзимни айтдим анавиларга,
бирок, тингламади улар
Эй раббим, ўзингдан бошқа кимим бор?..

* * *

Мен қушманми?
Ўзим ҳам билмайман.
Ухлайман,
уйғониб кетаман.
Қарайман атрофга:
Қора бахмал оғушидаман.
Ухлайман,
уйғониб кетаман
Йигинтириб олмас, кундуз
қора нардасин.
Ухлайман,
Уйғониб кетаман
Сабримдан-да узун тунлар.

ТУНГИ ТОВУШЛАР

I

Кўзларимга бермас уйқу,
Юрагимнинг деворига урилар қаттиқ,
Туннинг қоп-қора товуши.

II

Тун бўйи тинмади итлар ҳуриши,
Оҳ, бу товушлар тунни эмас,
Ғажиди менинг чап кўксимни.

III

Тун... Уйғотиб юборар мени,
Деразам ортидан ўтиб бораётган
Ойнинг оёқ товушлари.

IV

Тунлар юрагимга солар ваҳима
Бойўглининг сайраши.
Дарахтзор эса ҳали ям-яшил.

Болаликнинг бедор товушлари

туркум

* * *

Болалигим кечган кўча, уни ёқалаб ариқ оқади. Ариқнинг лабида осмон билан сирлашаётгандай, сериўствоқ сервиқор жийда тебранур... Ўралар сувларни ютгани каби, у жийдани йиллар ютиб кетди. Букун ўша жийдадай кексайиб бормоқда умрим дарахти. Бу узун умрим ичра, ўшал жийдадай дарахтни кўрмадим сира. Букун тушларимга аждодларим эккан ўша жийда киради. О, бунчалар яқин, бунчалар ойдин болалигим ўлкасидаги жийда.

* * *

Бу кун хаёлимнинг, ям-яшил диёрида,
Қуёшни оинчлаб келамаи дея
Уфқ сари қанот қилиб қўлларин,
Чанитиб тунроқли кўчани
Ялапгоёқ чошиб борар болалигим.

* * *

Тушлари кулогим остида
Ҳанқириб уйготар уйқудан,
Болалигимнинг безавол товуши.

* * *

Тушимда бир қушчани кўрдим
Шовуллаган терак шохида
Уйпар эди озод ва эркин.
Саҳар пайти ёдимга тушди
Олис болалигим, Қува боғлари.

РАМАЗОН

Рўза... Оқшом қора чиммат тортганда,
Қишлоқ болалари аста йиғилиб.
Кўмиб кўчаларни шовқин-суронга,
«Рамазон» айтардик, завқларга тўлиб.

Эсимдан чиқмайди, кўзим ўнгида
Қанотлари ёпиқ нақшин дарвоза.
Биз ўжар болалар унинг тагида
«Рамазон» айтардик баланд овоз-ла

Бир маҳал шарақлаб эшик занжири,
Кўзлари чақмоқдек баҳайбат одам,
«Рўза-ю, рамазон ман қилинган», деб,
Бизни қува кетди ўшқириб шу дам.

Ўша кун уйларга тарқалдик маъюс,
Бадқовоқ одамдан кўнглимиз яра.
Отамиздан билсак у экан «фирқа»,
Унинг иш жойи ҳам катта идора.

Йилларнинг занжири чўзилиб узун,
Қишлоққа боргандим, қаранг, у одам,
Энди болаларга танбеҳ берарди;
«Рўза тут, ўқигин намозингни ҳам».

Гарчи замон ўзга, ўй босар мени,
Қалбим энтиктирар галати туйғу.
Агарда яна терс айланса бу чарх,
Не деркан эртага болаларга у.

* * *

Тупроқли кўчанинг икки бетида
Саф тортиб ўсарди тераклар, толлар.
Шохида қувнарди ўт болалигим,
Соёсида давра қуарди чоллар.

Япроқлар овози уйғотди бир кун
Мақтабга бошлади сердарахт кўча.
Йна япроқларнинг сеҳрли саси
Руҳимга шеър бўлиб кучди бир кеча.

Мени йпроқларга олиб кетди шеър,
Тингладим турфа хил кўйлар, оҳанглар.
Гузали мусиқалар, нафис товушлар
Бу кун қулогимда майин жараңлар.

Лекин вужудимни тарк этмас сира,
Ўйчан кўзларимдан учмас акслари.
Қулогим остида жараңлаб турар
Болалик дарахгин хазин саслари...

* * *

Кипшлокда кексаю ёшлар йиғилиб,
Сумалак қиларди келса ҳар баҳор.
Биз болазар бўлса чоғиб, йиқилиб.
Атрофда ўйпардик зерикмай зинҳор.

Ёғочдан қошиқлар ясаб хушчақчақ,
Сумалак ялардик пишмайин ҳали.
Шамолдай билмасдик нелигин чарчоқ,
Ёнаётган олов эдик бамисли.

Ўша кун бизларга отинча ойи
Қалин бир китобни ўқиди ўнгдан.
Муҳаммад пайғамбар кимлигин билдик,
Мусулмон дунёсин уқдик биз ундап.

«Қуръон» деб аталмиш китобдан у чок
Нелигин англадик дўзах, жаннатнинг.
Тушундик нелигин савобу гуноҳ,
Тушундик китобдан иззат-ҳурматни.

Бу кун кезаркашман ёруғ дунёни,
Кўнглимни ёритар ҳузурбахш офтоб.
Не замон ўтса-да отинча ойи
Қулоғим остида ўқийди китоб.

ҚОРАБАЙИР

Бола әдим, шұх ұйиңқароқ,
Олиб келди отам бир тойчоқ.

Мен тойчоқни суюб ұша шом,
«Қорабайир» дея құйдим ном.

Қорабайир кўркам от бұлди.
Туёқлари қувватга тўлди.

Қишлоқ болалари эҳ, қувноқ,
Эрта-ю кеч чопардик улоқ.

Қорабайир елдай еларди,
Мен улоқда голиб келардим.

Бир кун отам мени эркалаб,
— Юр, мактабга, — деди эрталаб...

...Мен мактабдан уйга энтикиб
Келган әдим тойга кўз тикиб.

Кўринмасди ҳовлида тойчоқ,
Тизгини-чи, бир четда бироқ...

Уйда меҳмон — серсавлат одам,
Гўшт пиширар энтикиб отам.

Кўз ўпгимда бу ёруғ дунё,
Қуёшидан ажралди гўё...

Тушларимга ҳануз кирар жим
Қорабайир — шұх болалигим.

ОҚТОЙ ҲАКИДА БАЛЛАДА

Бир итим бор эди, эслайман ҳамон...
 Олиб келган эди бизларга уни
 Отамнинг тенгқури тоғлик бир чўпон—
 Кўзи очилмаган кучукча эди.
 Қўлларимдап овқат ерди беҳадик,
 Қайга борсам елар эди ортимдан.
 Бизлар бирга ўйнаб, бирга қувнардик,
 Баъзан мен чопардим унинг ортидап.
 Оқтой бир ит бўлди, оёғи узун,
 Ёли, чайир гавдаси қувватга тўлди.
 Аммо кўчамизда кимлардир у кун
 Қалблари ҳасадга лиммо-лим бўлди.
 Ҳовлимизда озод юрар эди у,
 Запжир солмас эдик сира бўйнига.
 Оқтой ҳеч кимсани қонмас эди-ю,
 Бироқ йўлатмасди ўзгани уйга.
 Бир кеча эсимда, ҳурди у узоқ,
 Зириллади хатто деразалар ҳам.
 Бир зум ўтмай тинди овози, бироқ
 Юрагимни эзиб ув тортди бирам.
 Шошиб борган эдим Оқтой олдига,
 Менга бокар эди кўзлари маъюс.
 Тун бағрига кирди кимдир қорайиб,
 Билмадим ким эди... (Билмайман ҳануз).
 Шу кеча ҳовлида улиди Оқтой
 Тоғларга термулди, кўзларида мунг.
 Ё ёдига тунган у туғилган жой,
 Ё бўри кўринган кўзига унинг...
 Тоғда дарак берди таниш йўловчи
 Тоғ йўлида Оқтой ўлиб ётганин.
 Игна қўшилган нон деди лунжида,
 Ва айтди изида қонлар қотганин.
 Гоҳи узун тунлар бағрим ишгранар,
 Кўзимга кўринар Оқтой дамо-дам.
 Менинг ҳам руҳимга санчар игналар
 Қора тун бағрига сингигаи одам...

БОЛА, АСКАР, КЕЛИНЧАК ҲАҚИДА ҲИКОЯ

Болалик йилларим...
 Бизнинг тор кўчага
 ҳарбий кийимда
 Кўзлари қоп-қора
 буғдойранг аскар келди.
 У ўгриликка тушган одамдай
 негадир чўчиб,
 ийманиб,
 атрофга алапглаб.

Мени имлаб:
 — Биласанми, — деб сўради, —
 Лола опанг уйини?
 — Қўшнимиз Ҳашифа, ҳоланинг келини, — дея
 кўрсатдим зангор дарвозани.
 Шунда аскар юзлари
 қизарди анор каби.

Чақнаб кўзлари,
 ненидир шивирлаб олди лаблари...
 Сўнг у қалтироқ қўлларини
 қўйиб елкамга
 Хат яшириб қўйнимга,
 Сениқ товуш-ла:
 — Бериб қўйгин, — деди, —
 Лола опангни ёлғиз ўзига.

Мен бўлса, нимадандир қувониб
 хатни гулдай авайлаб,
 Тутдим Лола опам қўлига.
 У хатни олган дам
 Ўқиб, кўзларига суртиб,
 ийглади ўксиб-ўксиб.

Сўнгра қучоқлаб мени,
 ўпиб юзларимдан,
 кўзларимдан,

Сўради овози титраб:
 — У кетдимикин?
 Элтасанми хат ёзиб берсам, — дея
 Кўзларимга тикилди илтижо ила.

Ұша кундан мен,
 аскар акали
 ва чиройли опали булиб қолдим.
 Энди ҳар кун келинчак опам уйида
 Упинг сепларига,
 йўқ, сепларига эмас,
 Чаросдай қоп-қора кўзларига,
 Қирқкокил сочларига,
 узун-узун киприкларига,
 Атлас кўйлақларига боқиб тўймасдим,
 кетмасдим қошидан.
 Бир оқишом,
 чиқмайди эсимдап сира,
 Яна учратдим менга юлдуз берган акамни.
 У мени қучиб, эркалаб:
 — Опангни чақиргин, — деди-да,
 Ұзи бўлса кетди дала томон...
 О, ўша кун улар,
 қари тутлар панасида
 шивирлашди узоқ...
 Ұшанда келинчакнинг елкаси,
 негадир титради дид-дир.
 Кипригига тизилди мунчоқ-мунчоқ ёш.
 Мен чидолмай
 келинчак йиғиларига,
 Уларни тарк этиб,
 Уйга чопиб,
 бурканиб олдим кўрпага...
 Эрталаб кўз очсам,
 Қўшнимиз Ҳанифа холанинг
 Учар эди ҳовлимиз узра овози:
 — Ер ютқур келиним қочибди
 шаҳарлик бола билан, — дея
 койирди, қарғарди Лола опамни.
 О, ўшанда илк бор
 қулоқларим шапғиллаб,
 сирқираб кетди юрагим,
 Илк бор босди вужудимни титроқ,
 Негадир, бурканиб кўрпага
 йиғладим узоқ...
 Йиллар ўтди,
 бўй чўздим
 юксак орауларнинг беланчагида.
 Бироқ, учратмадим бошқа,
 Қўшнимиз келинчаги Лола опамни.

БЕРКИНМАЧОҶ

Юлдузларнинг кирсиз нурига чўмиб,
Бизлар беркинмачоқ ўйпардик бетип.
Беркинардик пахса девор ортига,
Беркинардик дарахт панасига жим.

У дамлар излардик бир-биримизни
Ой ёгдуларида энтикиб, чопиб.
Севишч тўлқинлари юракка сиғмай
Қай бир бурчаклардан келардик топиб.

О, гарчи бугун ҳам йиллар барида
Ҳамон ўйнашмиз биз беркинмачоқ.
Биримиз беркиндик амал курсига,
Биримиз кимнингдир пипжига бу чоқ.

Яна қай биттамыз яшаймиз сокин
Ишрат хонасига беркиниб обдон.
Биримизни эса юҳодек ютиб,
Замин ўз домига яширган чунон.

Букун беркинмачоқ ўйнаган йиллар —
Айрилиқ ханжари бағрим поралар.
Агар қайтолсайдим болаликка мен,
Топардим албатта Сизни, жўралар.

ВАТАН

Кўзларимнинг нурида,
Пахтадай бокира хаёлларимда,
Юрагимнинг қаърида,
Муҳаббатимнинг соф осмонида
Сен борсан, Ватан!

ҚУВА

Уч тарафи — пахта,
Тўртинчи томонда ястанган адир—
Этаклари узра гуркираб бедор
Иболи қизларни,
Гулгун юзларни
Офтобдан яширар анорзор.

* * *

Қува боғларида
анорлар гуллади алвон-алвон.
Мусофирлик кўчасида
Менинг ҳам бағрим анорзор каби
гуллади қиз-қизил.

Бир кун багрингизга олиб борамап,
 Хей, менинг қон ютган анорзорларим.
 Соғинч ўтларида бу кун ёнаман,
 Эй сиз, дийдоримга интизорларим,
 Бир кун багрингизга олиб борамап.

Анорзор богларим, билмайсиз сизлар,
 Менинг ҳам фироқда багрим лахта қон.
 Ўзимни отганмап тирик ўтларга
 Бир кун қайтмасам бас, безабон, бежон.
 Хей, менинг қон ютган анорзорларим.

Майсазор сўқмоқдан борамап ёниб,
 Далага сингамап нурдай бетовуш.
 Елларда ўйшайди сочларим тўзиб,
 Бинафша атридан бўламан сархуш.

Қирларнинг пойига тўшалган кенглик,
 Ўйнар, эркаланар кўксимда сабо.
 Барқут майсаларнинг шифобахш ҳиди
 Зориққан руҳимга бўлади даво.

КҮННИНГ УМРИ

1. БОМДОД

Хўроалар қуноқда кичқирар,
Қуйлар чузиб-чузиб маърайди.
Ғийқиллаб дарвоза очилар,
Мудроқ ит эриниб қарайди.

Елкада чақнаган кетмони,
Белига бойланган тушлик—нон.
Етаклаб қариган сигирни
Даласига кетмоқда деҳқон.

Қуёш ҳам, ҳув, узоқ-узоқда
Қумуш сочларини ёйгайдир.
Энди куни бўйи қишлоқда
Оқ ятакли кундуз толгайдир.

2. ПЕШИН

Офтоб тик турар терак учида,
Ғуза япроқлари боқар анграйиб.
Дарахтлар соясин тикиб пинжига,
Пойига қарайди маъюс, мунгайиб.

Бир гала чумчуқлар ариқ бўйида
Қанотин ювишар чўчиб, нйманиб.
«Бугунги иссиқ ҳам айни тобида».
Ятакли бобожон қўяр жилмайиб.

Шийпон қўйни тўла киз-жувонларга,
Турфа хил гурунглар бошланар бу дам.
Ялангоч болалар полапонлардай,
Толгин оналарга тармашар маҳкам.

Узоқларда эшак ҳанграйди вазмин,
Бир сигир уватда турар қантариқ.
Қайдадир шабада қўзғалар майин,
Ором оғушига шўнгийди борлиқ...

3. АСР

Қуёш ҳам қишлоқдан кетди олинлаб,
 Куча буйларида итлар олар тин.
 Сочлари қирккокил қизчалар аста
 Райҳонли ҳовлисини супураб соқин.

Намозшомгуллар-чи карпайиш очар,
 Иссиқнинг тафти-да тушгайдир бир оз.
 Нуроний боболар, мунис момолар
 Қиблага қаратиб ёзар жойнамоз.

4. ШОМ

Қуёш алапгадай қизариб, ёпиб
 Уфқнинг қўйпига вужудин отар.
 Сарпойчанг бир бола чақнаб, қувониб
 Сигирин етаклаб даладан қайтар.

Қатакка эриниб кирар товуқлар,
 Чол номоз ўқишга қолади шишиб.
 Гавжум дарахтларнинг қўйни қораяр,
 Осмон юлдузларин юборар сочиб.

Мудраган кўчанг уйғотиб аста,
 Пахтазордан қайтар қизлар, жувонлар.
 Сўнгра доғлапган ёғ пси анқийди,
 Тапдирга ёпилар ой каби понлар.

Иссиқ нон ҳидини туйиб, суюниб
 Тунги ҳовлисига киради деҳқон.
 Бир нафас бўлса-да катта сунада,
 Гангир-гунгирларга тўлар дастурхон.

5. ХУФТОН

Пашнахоналарнинг пақ тепасига
Узун киприкларин қадаб ўтар ой.
Гижинглаган тойчоқ — ариқ тўла сув
Чопар далаларга бағишлаб чирой.

Қовун ҳидларини таратиб еллар
Қишлоқ огушида кезинар бетин.
Пахтазордан қайтган деҳқон уҳ тортиб,
Бод чалган оёгин уқалар секин.

Ранги синиқ аёл йўталар бўғиқ,
Заҳри қотил касри бўлса, оҳ, не тонг.
Қоп-қора либосга бурканган борлиқ,
Қушлар қанотида ҳали ухлар тонг.

* * *

Тўкилганда ойдан ёғдулар
Яшнаб кетар улкан дарахтзор.
Оппоқ нурга чўмилиб сувлар
Далаларга кирар беозор.

Тўкилганда ойдан ёғдулар
Симиради майса-гиёҳлар.
Бугдойзорлар сокин шовуллар,
Олисларни бўйлар қиёқлар.

Тўкилганда ойдан ёғдулар
Заррин либос қияди осмон,
Фақат сукут кўксини тиглаб
Тиним билмай чақнайди кетмон.

ТЕРИМЧИ ҚИЗЛАР

Юлдузлар кўз юммай, уйғонар
кишлоқнинг теримчи қизлари.
Шудрингли далага йул олар
тонг нурига чайиб юзларин.

Юлдузлар кулганда самода
далада қайтишар ҳоришиб.
Чарчоқлик кезади вужудда,
юзлари чангларга қоришиб.

Ошпоқ хаёлларга беланиб,
ётишар кутганча эртани.
Қишлоқ қизларининг тушига
Киради девларнинг маскани...

* * *

Эй, уфқларга туташ, бийдай далалар,
Бугун багрингизда қаҳратон ҳоким.
Шичогин санчади қора совуқлар,
Кўксингиз сирқирар огриқдан балким.

Эй, уфқларга туташ, бийдай далалар,
Бошингизга ёғар, ёғар сўнгсиз қор.
Гарчи қишдир бугун, толеипгизда
Бордир сизни излаб келгувчи Баҳор.

* * *

Эй, бепоён саҳро,
Севаман сенинг
бешик-бешик бархапларингни.
Кўзларимни қуюнларга тўлдирган
довулларингни...
Зотан бағрингда
қофияга,
вазнга,
Оҳангга солинмаган
Сирли қушиқлар бор
Ҳофизиани кутган!

Ота, Сизнинг қанотингизда ўсдим:
Вояга етиб, танидим ақл.
Ва лекин бугун менинг қисматим
Қушларга қиёс.
Мени етаклаб кетди орзулар.
Олис, сершовқин шаҳар...
Қузатганингиз ҳамон ёдимда:
— Қайда юрсанг ҳам омон бўл,— дея
Қолди кўзларингиз бўзлаб.
Дилингизда менга айтилмаган сўзлар:
— Балки онаси бўлганда тирик
Тўнғичим кетмасди,— дея кўзларингизда хаёл...
Балки нолирсиз:
— Менга,
 укаларига,
 қишлоғига ҳам
Меҳр йўқ, дея, уғлим қалбида.
Ота,
Тетапоя мисраларимда қайтаётир
Сизга,
 укаларимга,
Қишлоғимга юрагим...

УКАМДАН ХАТ

Ака, бу йил режа тўлмади,
ишласак-да тагин зиёдроқ,
Даламизда пахта бўлмади,
Баҳору ёз тинмадик, бироқ...

Ёмғирлар ҳам тинди, тинмадик,
еллар тинди,
тинмадик бизлар.
Қайноқ-ўтли кунлар ишладик,
тун... ишладик, гувоҳ юлдузлар.

Қорлар кечдик,
кечдик тупроқ, лой,
даламизга меҳр сўнмади.
Ҳар ғузани суйдик эринмай,
бироқ,
бу йил режа тўлмади.

Пахта эдик ҳар қарич ерга
пешонадан оқиб теримиз.
Чарчамадик пахтадан, аммо
чарчаб қолди она-Ёримиз.

Ака, отам сочлари каби,
оқарган-ку, Она-ер кўкси.
Балки шундан пахта булмади,
юрагимиз эзилди ўксиб...

Ака, бу йил режа тўлмади...

УРУШ

Уруш — кишоларда эмас,
 Китобларда эмас,
 Олисларга термулиб қолган
 Қари кўзларда.
 Ҳорғин қўлтиктаёқларда.
 Ғалтак ишларидай узун хаёлларда.

Мешинг чақноқ кўзларимда,
 Юрагимнинг томирларида,
 Гупураётган қонимда
 Урушга қарши .
 Ҳар лаҳза — уруш.

* * *

• Улкан боғнинг
 дарахтлари ям-яшил.
 Учиб келиб олислардан
 унга қўнар,
 меваларин чуқир,
 Турфа хил,
 турфа ранг қушлар.
 Улкан боғнинг
 оқ яқтакли боғбонли эса,
 милтиғи йўқ қўлларида...

МЕН ТУҒИЛҒАН ҚИШЛОҚ ВА ҰҒАЙ ОНА ХАҚИДА ШЕЪР

Илонизи кўчанинг
Ҳар гардин суртаман кўзимга.
Қариб қолган толларни
Севаман шеърият каби.
Зотаң, шохларида
 болалигим ослиб,
 қиқирлаб турибди.

Мана бу ариқнинг лабларида
Оёқларим излари —
Ұчмас туйгулар бўлиб қолган.
Анов дарвозанинг тутқичи
Озган қўлларимнинг қучишларидан.

Мана бу кўз тикиб турган остона
онаминг жасадин қақшаб ва титраб
қабристонга узатиб қўйган,
кўз ёшларга чўмилган ҳовли,
болалигим қўйнида йўргаклаб,
 ардоқлаб,
 авайлаб.

Катта қилган хоналар...
Биладан мени соғиниб,
Ұртаниб турар бағри...

...Бироқ мен энди бу кўчада юрмасман,
Дарахтлар ёнига бормасман.
Ариқ бўйидаги майсалар
Энди упмайди товонларимни.
Юрмасман кулгимни сочиб ҳовлига.

Ахир бу кучада,
 бу хонадонда
Анчадан бери:
 — Ҳой, етимча,
Бормагин дедим-ку мактабга,
Шима ҳам буларди отаиғ тоғгани.

Бунчалар бўлмасанг ўжар, қулоксиз,
Пуллаб кел қатикни.
Нуллагин думбулни.
Яна мук тупдингми китобга.
Сенинг ниятинг боиқа.
Дилинг,
 йўлинг бошқа.
Ол-да китобингни,
 йўқол кўзимдан, — дея
 қаҳрипи,
 заҳрини сочган,
Имон, виждопини сотган,
 бир бегона аёл яшар.
Мен эса,
 у билан чиқишолмасман...

.

ОНАМ ҚАБРИДАГИ МАЙСАЛАР

I

Онамнинг қабрида унган майсалар,
Мен сизни кўксимга босамаи суйиб.
Энтикиб кетади куюк юрагим,
Сизларда онамнинг ҳидларин туюб.

Онамнинг қабрида унган майсалар,
Бир сирни сўрасам, келмасин малом.
Бошингизни силаб онам қўллари
Уйқудан уйғотган сизни, эҳтимол...

Онамнинг қабрида унган майсалар,
Мен сизни кўксимга босамаи суйиб.
Энтикиб кетади куюк юрагим,
Сизларда онамнинг ҳидларин туюб.

II

Тонгда борсам онам қабрига,
Инглаётир майсалар юм-юм.
Оҳ, майсалар билан мен бирга
Кўз ёш тўқдим—тўлиб юрагим.

Майсаларнинг тушларига ҳам
Опажоним кирган, эҳтимол.
Келолмайин сўнг ҳушларига
Инглашгандир мен каби беҳол.

Кўҳна қабр устида абад
Ўсаётган эгик майсалар.
Огоҳ этинг мени ҳам албат
Онам сизга бир гап айтсалар.

III

Одам бўлдимми менам?..

Миртемир

Онажон,
 чўкиб қолган қабрингизда
 майсалар унди.
 Мепинг изларимни
 вақтининг шамоллари кумди.
 Онажон,
 Ўзга қабрлар
 қад ростлаб,
 тун кийди мармардан.
 Атрофида турфа гуллар
 шох ёзди улкан дарахтлар.
 Онажон,
 Сизнинг чўккан қабрингиз қошида
 Чўкиб қолди менинг ҳам руҳим.
 чўкди қора булутлар бағримга,
 кипригимга қўнди юлдузлар...

IV

Овлоқ қишлоқ.
 Дала оғушида қабристон,
 унда бир уй бор,
 деворлари тупроқдан.
 Ўша уй қошига гоҳ
 борганимда тўлиб юрагим,
 кўзларимнинг тахир сувини
 нураган деворларига тўкиб қайтурман.
 Овлоқ қишлоқ.
 Дала оғушида қабристон,
 унда бир уй бор...

V

Сиз кўзларимга тикилиб дердингиз:
 «Болам, улгайсанг,
 Ёлғизликнинг қўлларига таплаб мени,
 Улкан паҳарларга кетиб қолмайсанми?»
 Мен ҳали меҳрингиз сувига қонмай,
 мен рангин дунёни танимай ҳали
 Болаликнинг хилват кўчаларига таплаб
 мени,
 Ўзингиз қайларга кетдингиз, Онажон?!

ОТАМ ВАФОТИ

Мотамсаро аёл сочига ухшаб,
Қаригап тоқларнинг хурпайган барғи.
Анорлар ўсади бетартиб, шохлаб,
Кетмон четда турар кетмасдан зағғи.

Ер искаб Олапар чўзиб увлайди,
Кўзларип сатҳида сизади шабпам.
Депсиниб қўрада қўйлар маърайди.
Соғдирмай қўйди-ку озғип сигир ҳам.

Ҳовли этагида кафтдай бедавор
Сўлган сувсизликдан ранги сарғайиб.
Оҳ, отажон, ҳали «йил»ингиз ўтмай
Наҳотки уйнимиз қолди мунғайиб...

ОТАМ ҚАБРИ БОШИДА

Қабрингиз бошига келдим йўл босиб,
Бунда суқунатнинг улкан дахмаси.
Недир айтай дейман, айтолмайман оҳ,
«Келдингми?», «Қандайсан?» деган садо йўқ.
Юрагим косаси зардобга тўлди.

Ш.га

Бизни адаштирар тизгинсиз йўллар,
адаштирар соат миллари
ва қўрғонини рангли туманлар.
Адаштирар жаннат каби боғлар,
 виқорли тоғлар.
Адаштирар фусунқор гуллар...
Адаштирар Қуён,
адаштирар ой...
Бироқ, адаштира ёмон, муаллимлар,
Адаштира ёмон узун сочли,
 қорақўз қизлар,
Жуда ёмон, жуда ёмон адаштира шоирлар.

РАСКОЛЬНИКОВ

Иброҳим Ғафуровга

Борар у
Тош остида қолган нарсаларни кўргалп.
Қарайди—
Ҳаммаси жойида.
Бироқ...
Қийнар уни виждон оғриқлари.
Қийнар уни
Иккига бўлинган юрак босириқлари...
Бас энди,
Боради ҳақиқат излаётганлар қонига.
Энди озод этар у
Қафасдаги қундек кўксиди
Типирчилаб турган ҳақиқатни.
Эй устоз Достоевский,
Турнадай учаётган бизнинг кунларда ҳам
Раскольниковлар баҳор замбуругларидай кўп.
Аmmo улар ўз виждонларини ўзлари
Нафс болталари ила чопарлар
қийма-қиймалаб.

УЙГОНИШ

I

Сахар уйғонаман қуёшдан эрта
Мудроқ далаларга кетаман шўнғиб:
Зангори шаббода уйғонар аста,
Қизғалдоқ ҳидлари кетади аққиб.

Худди ранг олгандек тонг тулларимдан
Шаффоф кўринади кўзимга дунё.
Қадамимнинг товушларидан
Қуёш уйғонади, таралар зиё...

II

Уйғон, митти майсажон, уйғон,
Ҳидларингга чўмилсин ҳаво.
Уйғонгил, эй тиллари бийрон,
Шивирингга чулғансин дунё.

Сен — хурсан, қул чузсанг қуёшга
Ёғилади шаънингга олқип.
Ахир, қарға қанотларида
Узоқларга учиб кетди қиш.

III

Заминнинг кўксини ёриб майсалар,
Офтобга қўл чўзар қийқириб шодон.
Шаббода қанотин ёйган маҳали
Зангор овозага
Тўлади осмон.

Заминнинг кўксини ёриб майсалар,
Зангор овозада қўшиқлар айтар.
Зангор овозада куйлаб майсалар
Ухлаётган дала,
Қирни уйготар.

IV

Уйғонгин, атрофга тикилгин,
 Қуёш пурларида ювгин юз.
 Осмон соф, гўёки бу ерга
 Сира ҳам қайтмагай қиш ва куз.

Уйғонгин, боғларга кир чошиб,
 Дарахтларда оппоқ наволар.
 Майсалар куйлайди ғаройиб,
 Ўйноқлар атирбўй саболар.

Уйғонгин, термулгин атрофга,
 Нафосатга чулғанган само.
 Ер юзи тиниқки, бокира,
 Уйғонган ажойиб бир дунё.

V

Улкан ўрик уйғониб кетди
 Юракларга улашиб шодлик.
 Мен ўриikka тикилдим узоқ,
 Нигоҳимда севги ва ҳадик...

Улкан ўрик уйғониб кетди.
 У чайқалиб сарин елларда —
 Чўмилтирди очиб кенг қучоқ
 Ҳаволарни оппоқ ҳидларга.

Тийрак кўзларимда яшил майсалар
полапон сингари талпинар нурга.
Кўраман ҳар сафар ёмғир ёққанда
кўмилиб кетади олам сурурга.

Ўйчан кўзларимда яшил майсалар,
бағрига сингдирар нурни, ёмғирни.
Қуёшдай, ёмғирдай мен майсаларга
бир кун топшираман ўтли бағримни.

Сўнг... Яна бу кўҳна замин бағрига
Яшил майса бўлиб қайтиб чиқурман.
Тагин, она юртим, сенинг шаънингга
майсалар тилида шеърлар ўқурман.

Куз сувратлари

туркум

I

Ухлолмадим туп бўйи...
 Ташқарида изгир шамоллар.
 Санчилар кулогимга
 Сил япроқлар видоси.
 Тинмас сира ҳам
 Шўрлик замип идоси.
 Қайлардадир
 Итлар улиди узоқ...
 Жуда яқин жойдан
 Эшитилиб турди
 Кимнингдир хазин нафаси.
 Шундоқ кириб келди
 Юрагимга куз.

II

Қариган япроқлар чўмилар
 Юлдузлар кўз ёши — шабнамда.
 Қишлоқ қоровули — итлар
 Сукунатни қопар асабий.
 Заҳматқаш далалар қўйнидан
 Пахта ҳидин орқалаб шамол
 Қайгадир энтикиб йўл олар.
 Тонг отмай уйғониб кетади
 Сергаккина теримчи қизлар...

III

ТУРПАЛАР

Куз оқшоми.
 Мени ҳам дарёсига иткитиб юборди
 Узоқларга кетаётган
 Қадрдон турналарнинг
 тилидан тўкилган мунглир.

Ҳой, турналар,
энди сизларсиз ҳувиллаган осмон остида
қандай яшайман?
Наҳот яшасам,
ғурбат диёрида мен.

IV

Бу кун беҳудуд далалар
Ҳувиллаб ётибди кимсасиз.
Бўшанган ғўзалар шоҳида
Беланчакдай учар мезонлар.
Тушда кўриб оёқларнинг бўсасин,
Ётинар чўзилиб йўлаклар.
Чаноқлар туради мунгайиб,
Дехқон умидлари — пахталар
учирма қушчалар бўлиб,
Учиб кетган олисларга...

V

Изғиринли тунда...
Чопиб бораётган ой ёруғида...
Тинглаб юлдузларнинг ҳикоясини
Кўз тикар япроқлар бошқа богларга.
Дайди шамолларнинг тутиб баридан
Қушчалардай
Япроқлар шайланар парвозга.
Лекин дарахтлар
Қўйиб юборгиси келмас уларни...

VI

Куз...
Далаларда қовжираган майсалар.
Бутоқларда барглар ёнгини,
исиниш мумкин тафтида бемалол.
Энди узун қиш бўйи
Бағримда ўсади майсалар.
Гуркираб бағримда
барг ёзар улкан дарахтлар.

VII

Кеч куз, дарахтларга боқиб, кўраман:
Елғиз ўғли ташлаб кетган онани,
Кеч куз, дарахтларга боқиб, кўраман:
Бошига тухмат тоши ёғилган отани.
Кеч куз, дарахтларга боқиб, кўраман:
Эри хийнат кўчасига кириб кетган жувонни.
Кеч куз, дарахтларга боқиб, кўраман:
Тўшакка михланган бемор — инсонни.

Кеч куз, дарахтларга тикилмоқ бунчалар

оғир...

.

ҚАРИ ДАРАХТЛАР

I

Қари дарахт тунлари нотинч...
Тикилади атрофга оғир.
Унинг кўксин тимдалар ўкинч,
Шамолларга очади бағир.

Қари дарахт тунлари нотинч,
Олисларга боқади узоқ.
Унга кўкдан юлдузлар эмас,
Паажасини чузади чақмоқ.

II

Дарахтлар тунларини ўтказар бедор,
Оятлар айтади сокин, шивирлаб.
Юлдузлар сириши илиб қулоққа,
Ойни чакиради оҳиста имлаб.

Уйғониб хушчақчақ, енгил шаббода
Яшил япроқларни тортқилаб қучар.
Дарахтлар тунларини ўтказар бедор,
Чайир елкаларда ухлайди қушлар.

III

Қоронғи тун,
ой, юлдузлар булутлар ортида.
Қари дарахтларининг кўзлари мунгли.
атрофга термилар ўйчап.
Менинг ҳам кўзларимда уйқу йўқ,
кезман шамолли тун қўйнида,
тезрок тонг отақолсайди...

IV

Чарх урсин теграмда майли, қуюнлар,
чирмашсин аждардай бўронлар тапамга.
Дўл—ўқлар отсин бошимга осмон,
майли, бағримга игпалар санчса қаҳратон.

Майли, чақмоқ урсин,
ёзамаң зангори япроқлар,
Новдалар отамаң бақувват.
Гуллаймаң,
мевалар тугамаң,
бари бир яшаймаң.
Зотаң,
Она Ерда соғлом,
чақноқ, чайир илдизларим бор.

V

Кўз ўнгимдаң кетмас бир дарахт,
Озиб-тўзиб туради маъюс.
Новдалари ғарибу карахт,
Шамолларга ҳорғин тутар юз.

Кўз ўнгимдаң кетмас бир дарахт,
На кулар у ва на йиғлар у.
Бир сўз демас, гапирмас наҳот,
Юрагимда уйғонар ғулув...

* * *

Кеча қовоқ очмаган осмон
Бугун
Табассум қилар.

Кеча отин қамчилаган
Тентак шамол
Бугун ҳолдан тойган.

Борлиқ турар
Ғам кўрмаган
Келинчақдай масрур.
Менинг юрагимга эса
Кечаги булутли,
Шамолли,
ёмғирли кун
Чизиб кетди ўз сувратини.

* * *

Само сукунатнинг дарёсида
Юзар паришон.
Бу кез
Бир гала қуш каби
Изғир қора булутлар.
Бехос, мудраган фалакни чўчитиб
Гулдирар момақалдироқ.
Нурли қиличи-ла
Нимталаб булутларни
Югурар чақмоқ.
Момақалдироқ садосида
Чақмоқ шуъласи—
Югурик қиличда
Қолди менинг кўнглим.

* * *

Кимнингдир олдида юрмасман
Новдадай эгилиб, қалтираб.
Кимнингдир олдида турмасман
Маст каби деворга қўл тираб.

Кимнингдир ёнида қушчадай
Мўлтираб боқмасман кўзига.
Кезмасман дунёни беҳушдай,
Юрмасман кимнингдир изига.

Кимнингдир илондай заҳридан
Турмасман юракни чангаллаб.
Кимнингдир бўрондай зарбидан
Кетмасман йўқликка мен қулаб.

Қул бўлмасман ўтларда куйиб,
Бекор менга ҳар қандай офат.
Сувларга чуқмасман қум бўлиб,
Мен — ўлмас, навқирон Ҳақиқат!..

ЮРАГИМДАГИ ЁЗУВЛАР

Ётоқхона...
 Мен ёш шоир
 Узун тунлар
 Яланғоч ойнинг сийнасига қўйиб бош,
 Юлдузларнинг оппоқ нурларига беланиб
 ўйлайман:
 Йўлимга кўз нурларин тўшаб,
 соғиниб яшаётган отамни,
 укаларим — жигарларимни.

Қишлоқ четидаги кўҳпа қабристон,
 бахмал майсалар оғушида бир қабр.—
 Онам кирар соғинтириб тушларимга,
 Кирар шеърларимга нур бўлиб...

Етмиш қиш чилласидан омон ўтган
 Уруш ярадори қушшимиз Қодирали отанинг
 Саратон иссиғида ёниб,
 Саратоннинг дим кечаларида
 Ғўзага сув тарашлари
 Жасорат бўлиб муҳрланар сатримга.

Тўққиз фарзандли Ҳожалхон аянинг
 Осмонда юлдузлар рақс этаётганда,
 Елкасида кетмон,
 бир қўлида сизирга ўт қўлтиқлаб:
 — Энди нон ёпсам,
 улгурсам овқатга,
 дея хаёл суриб даладан қайтишлари,
 Юрагимнинг чуқур жойларига
 Кирар матонат бўлиб.
 Боласин қолдириб,
 «Тунги навбатга кетдим», дея ишга,
 лақиллатиб умр йўлдошин,
 ярим тунда
 пулдор бир кимсанинг

кўнглин овлаб келаётган аёл башараси,
пафратимнинг шамолларига урилиб,
Кўчиб кирар шеърим қаърига.

Биламан:

Гарчи шеърларимни қўрқоқ муҳаррир,
Ҳали хом, пишириш керак, деб,
Мана бу сатрлар қалтисроқ,
Тегиб кетмасмикин машҳур раисга;
Мана бу ерда эса,
Ана бу «катта»нинг исми ёзилган, дея
рангин баҳоналар билан
берар қайтиб қўлимга.
Мен эса,
Ҳақиқат ватани бўлган юрагимни,
Осмон бўлиб эркалайман жим.
Ва ундаги ёзувларни
кўчира бошлайман қогозга!..

* * *

Бурунлар баридан,
Момақалдироқ садосидан,
Чақмоқлар тиглаган
Осмон бағридан —
Сени топдим, ҳақиқат.

ОҚИБ БОРАЁТГАН БОЛАКАЙ

Тушимда туби йўқ денгиз...
 Бўрон бўлиб тўлқинлар
 Соҳиллардан сапчирмиш.
 Бир дам лоқайд боқсанг гар
 Тортиб кетар домига.
 Тушимда туби йўқ денгиз...
 Беланчакдай тўлқинлар
 Олиб борар оғупида.
 Қўзлари, сочлари,
 Юлдузсиз кечадай бир болакайни.
 Сергалаён тўлқинлар қўйнида
 Қайиқ сингари,
 Интила-интила соҳил сари,
 Қалқиб-қалқиб борар болакай.
 Қирғоқда бақувват,
 олчоқ, ялтоқи
 Бир гала одамлар
 Ўз жонларини ўйлаб,
 Ўз жонларини авайлаб,
 Гўё кино кўраётгандай,
 Чўкиб бораётган болакайни
 Бешафқат кузатиб турармиш...
 Денгизга чўкиб бораётган—
 Тушимдаги буғдойранг
 Болакай қисмати,
 Сирқиратиб юборди менинг юрагимни.
 Мен соҳилдаги беғам,
 мудроқ одамларга
 Нафрат ўқин отгали,
 Болакайни соғлом,
 Омон кўриш,
 Унинг-ла сўзлашмоқ учун,
 Ўтли кўзларимни чирт юмиб
 Тушлар диёрига кетдим...
 Ишонаман, кўрамап соҳилда соғлом,
 Кўзлари қоп-қора
 Ва тили бийрон болакайни...

ТРАМВАЙДАГИ СУҲБАТЛАР

Имиллаб боради эски трамвай,
Унда одамлар шунчалар тирбанд.
Кимдир гап бошлайди таниб-танитай;
Куннинг ҳарорати бунчалар баланд.
Биров гапиради фасон ҳақида,
Биров эса сунъий сурдан куюнар.
Бошқа биров эса айтар ақида,
Уғил кўрганидан биров суюнар.
Биров ёниб сўйлар Ливан аҳволин,
Ким Абдулла Ориф шеърларин мақтар.
Бошқаси дўстининг сўрайди ҳолин,
Биров дер: «Ойлигим ошсайди агар...»
Ғийқиллаб боради эски трамвай,
Ҳали манзилига узоқ одамлар.
Бироқ, суҳбатлари, сўзи тугамай
Бекатларда тушиб қолар одамлар

Ғийқиллаб боради эски трамвай...

* * *

Ўғлим, ҳали сен жуда ёшсан,
Қўзларингда чақнар кулгулар.
Қувончларга тўлиб чопасан,
Товушингда уйғонар гуллар.

Бугун сенга ҳамроҳ тулкилар,
Бўрилардир ўйин—овунчоқ.
Сен уларни дўст деб биласан
Сен-ла ҳозир улар ҳам иноқ...

Икки шохда тебраниб беун,
Сенга ором берар беланчак.
Уйқулардан чўчитиб бир кун,
Уйғотади сени келажак.

* * *

Нозим ва Сарварни соғиниб

Деразадан тикиламан жим,
Олислардан бўйлар дарахтлар.
Дарахтларнинг ортида балким
Ўғилларим мени ахтарар...

Бағрим ёнар соғинч ўтида,
Тебранади қўлимда қалам.
Қўлогимга чалинар янграб
Ўғилларим овози ўктам.

«Дадам олиб келар хўрозқанд!»
Ичимга ютаман аламини.
Ўғилларим умидвор хурсанд...
Синдираман зарб-ла қаламини.

* * *

Уч кун бўлди,
Поезд олиб кетди
Ўғлим ва рафиқамни
Олис қишлоққа.
Уч кун бўлди,
Олиб кетди поезд
 кўларимни,
 қўлларимни,
 овозимни,
 юрагимни,
Ақлу ҳушимни...
Энди, мени изламанг, жўралар,
Мен шаҳарда йўқман,
Уч кун бўлди,
Поезд олиб кетган мени
Олис қишлоққа.

ЭРКИШЛИК

Мирзога

Тақир йўлдан
 Бир тулпор
 Елиб борар бежилов.
 Унинг янгроқ тўёқлари остида
 Чақнар чақмоқ.
 Ёлларини тарайди шамоллар.
 У кишига,
 Титраб уйғонади
 Олис тоғлар ҳам.

* * *

Туп кўксини нимта-нимталаб,
 поезд борар ёндириб изин.
 Шамоллар учади ҳансираб,
 Тоғлар эса жилмаяр вазмин.

Қон-қора ёмғирлар остида
 Поезд борар эпкикиб-ёниб.
 Оппоқ тонг отганда, кимлардир
 Қутиб олар уни қувониб...

УЙҒОҚ КЕЧАЛАР

I

Рутубатли тун...
 Совуқ ижара хонада ёлғиз ўзим.
 Қалқиб-қалқиб сузади
 Хаёлларнинг тўлқинида вужудим.
 Нимадир юрагимга тиг бўлиб сапчилар
 Ва қапдайдир огриқ кирар руҳимга.
 Бирдан углимнинг
 Чучук тили,
 қийқириқлар,ч,
 йиғилари
 Ва куюнчак аёлимнинг:
 «Уйимиз бўлиши керак ўзимизнинг ҳам,
 Болани жойлаш керак богчага,
 Тўлаш керак ижара ҳақиши»...
 Каби турфа ҳасратларига
 тўлиб кетар кўксим...
 Мен эса...
 Бағримга босганча Нозим Хикмат китобин,
 Олиб шеър дафтаримни,
 Ўқдай отиламан ташқарига...
 Ошпоқ тошг отаётган пайт,
 Кўксимда раггин наволар,
 Қўлимда калит,
 Очаман дарвозани,
 Энтикиб қарши олар мени,
 Ўғлим,
 аёлим,
 ва торгина ижара хонам!

II

Тун... Шаҳарнинг қоқ ўртасида
 Чирқиллайди яраланган куш.
 Ўкинч—алам ҳазин сасида,
 Атрофига тикилар нохуш.
 Мажрух қушча сўрайди нажот,
 Эртасига қараб умидвор.

Худбин шаҳар қўйида наҳот
Топилмаса бирор халоскор?..

III

Ёз тунн...
Пахтазор этагида
Тунамоқ бўлдим
Синиққан майсалар билан.
Бироқ ухломмадим,
Келаверди димоғимга
Турфа дориларнинг аччиқ ҳидлари.
Мен-ла тунни бедор кечирди
Шурлик чигирткалар чириллаб...

IV

Зулмат кеча.
Тинмайди ёмгир,
Япроқ каби титрар вужудим.
Тўрт тарафга боқаман огир,
Қуринмайди туннинг худуди.

Билмам, қачон ёришади тун,
Қачон нурга чўмилар агроф?
Мана шундай интиқман ҳар кун
Интизорман йўлингда, офтоб!

ШЕЪРИЯТ

Шеърият, сеп сўнмас ёрқин камалак,
Соҳир жамолингни кўрсатиб ҳар зум,
Чорлайдирсан бўлиб ёруғ юлдузим,
Менинг иқболимда порлагап малак.
Сепсиз қора бўлур менинг кушдузим,
Сепсиз юрак эмас кўксимда юрак.

САЙР

Тоғлар томон чондим бошляпг,
Опиоқ нурлар селида ўктам.
Шодлигимни опичлаб арашг,
Чўққиларга тирмандим маҳкам.

Нақ тепамда осмон нафаси,
Урилади мовий бир ҳаво.
Пастда эса она Ер саси,
Юрагимни эркалар сабо...

ВАРРАК

*Осмон тўла варраклар,
Қани сенинг варрагинг?..
Ғ. Ғулом*

Навбаҳор шамолидан
Укам қалбида сурур.
Томма-том слиб варрак учирадир фалакка.
Шунда менинг қалбимда хотиралар уйғонур,
Варрак учирган кезим
Эслаймап энди якка.
Бир варрак ясагандим,
йуқ эди ҳеч тимсоли
ва лекин кетди шамол инни узиб қўлимдан.
Тагин ўша варракдек бир кун вақт шамол
Оҳ, илк муҳаббатимни олди толе йўлимдан.
Навбаҳор шамолида варрак учирар укам,
Менинг ёдимга тушар ушал суюк варрагим.
Қуз ўнгимдан кетмайдн илк муҳаббатим асло,
Варрак учирар укам,
Ёнар, йиғлар юрагим...

* * *

Юлдузлар чарақлар менинг руҳимда,
Офтоб ҳам уйғонар—тўзғиган сочи.
Дарёлар ошиқар менинг руҳимда,
Руҳимда дунёдай ўзга бир очун.
У—шамол, бўронлар, момақалди роқ,
Чақмоқ ёмғирлару селдан иборат.
Севгилим, шуларга беролсанг бардош,
Сен менинг руҳимда янайсан абад.

* * *

*Сенга тор келди бу кукрак.
У. Носир*

Юрак, сеп-ла кетяшмиз,
Уфқ сари энтикиб.
Ҳали олис йулимиз,
Булгил бардам ва тетик...

Типирчилаб куксимда,
Тулпордай кишнар юрак.
Энди зафар измимда,
Тор келиб қолди кукрак.

* * *

Бешинчи қаватдаги
Уйим деразасидан
Момақалди роқ,
чақмоқ
Ва шамоллар билан
Кириб келар тун...
Тортар мени бағрига
Зулмат қаърига.
Мен эса,
Чақмоқ кўзларим,
Ўтли юрагим билан
Тун кўсин ёриб,
Бошлаб келаман Тонгни.

* * *

*Унутмас мени боғим...
У с м о н Н о с и р*

Шахло кўзли юлдузларни мен
Ҳар оқшом,
Салом, дея қаршилайман.
Тун бўйи
Улар билан сирлашиб,
Толим-толим сочларини босиб бағримга
Ухлаб қоламан.
Тонг саҳар,
Юлдузларнинг «Хайр, яхши кол», дея
Шивирлашларидан уйғониб кетаман,
Ҳар оқшом кутаман юлдузларни.
Тонг саҳар кузатиб қоламан,
Бир кун
Юлдузлар билан хайрлашолмай,
Ё саломлашолмай,
Абадий уйқуга кетсам,
Балки мени унутмас юлдузлар...

Қушчанинг саслари

(Туркум)

* * *

Қуриган дарахт елкасида
Ўлтирар наришон қушча.
Шундоқ нарида эса,
Чорлаб турар уни —
Гуркираган дарахт.

* * *

Куз кечаси,
Мени уйғотиб юборди
деразам ортидаги
ёлғиз дарахтнинг
Сишиқ товуши.

* * *

Шундоқ ёнгинамдан
Келарди унинг нафаси.
О, қандай нафис,
қандай хушбуй,
Қандай гўзал эди у нафас.

* * *

Кундуз қуёш нуридан
уйғонади куртак.
Тунда ой,
Юлдузларнинг иссиқ нафасидан
Чирой олар у.

* * *

Оқ отнинг кўзлари маънос,
нимадир бўлган.
Ёхуд нимадир бўлини муқаррар.
Оҳ, у гапира олсайди,
Қадамларидай янгроқ...

* * *

Йул юрамап, йўл узун,
жавола тишларин қаираб,

* * *

Қуёшга тикиламан узоқ,
ойга тикиламан уйғоқ,
Бироқ сенга тикилсам
Юрагимда уйғонар чақмоқ,
Эй, азиз юртим...

* * *

Сепи кўрмагашимга
Оҳ, не замонлар булди.
Наҳот,
Энди ҳувиллаб қолар бир умр
дийдор йўли.

* * *

Жоним,
лабларингдан симпрдим
муҳаббат майини.
Ў, қандай ширин, қандай тотли,
қалбимда барг ёзди умрим баҳори.

* * *

«Ойнинг уш беши қоронғи,

Қолган ўн беши ёруғ».

Тўғри гап, жоним.

Мана,

қоронғу қушлардан тимирскилапа-
тимирскилана,

Аланглаб-аланглаб утдик.

Апа оқариб кўринар алҳол,

Нурлар кийиб олган оқ қушлар олдимизда.

Энди ишонгин, жоним,

Чаноқдаги пахтадай хаптои очилар
қушларимиз.

ҲАЯЖОШНИНГ СУВРАТЛАРИ

I

Уйғонма шамол,
Сен ҳам қанот ёйма шаббода,
бу ерда гуллапти мен суйган жийда.

2

Қаёққа бораяпсан, чумоли?
Елкангда тоғдай юк.
Суякларим қирсиллар менинг.

3

Бунчалар тотлисан, яллиз?
Нафасингдан юрагим сархуш.
Энди умрим кўчасида наврўз.

4

Бўлди бас, уйғонгин, ўғлим
ана, тикилар деразадан
Кундузнинг порлоқ кўзлари.

5

Сенга энг ширин сўзларни айтдим,
айтдим энг аччиқ, тахир сўзларни.
Сен ахир мусича эмассан-ку.

6

Бас, чекип совуқ сукунат,
Кўрмаянсанми, борлигим ёнмоқда.
Энди исён қилар тилим.

7

Чуғ қаби танамни куйдирар,

Зулукдай суради қонимши
Дилимдан қоғозга тушмаган ҳар сўз.

8

Бу сўзнинг чапдиқ бадаши
ва ёйдай қомати
юрагимга ўт ёқиб юборди.

9

Чирсиллаб юлдузлар ёништи,
Оқшом кўзгусида юрагим акси --
Ой ёниб бормоқда ловуллаб.

10

Сен йигладинг,
Шу қадар чирқираб йигладинг,
Қоялар уйғониб кетди унингдан.

11

Сукунатга тўла кўзларимда,
ҳаяжон, мунг бор, дўстим.
Сен уни тушунишинг, тинглашинг зарур!

12

Товушимни баланд қўйдим,
тоғлардан келди акси.
Бироқ сен эшитмадинг.

13

Шундоқ пешонамининг ёнидан
Тун оқмоқда кўпириб,
Мен унинг шовуридан уйғониб кетаман.

14

Зангори кўл, шу қадар пок,
шу қадар тиниқсанки,
шўнғиб кетгим келан бағринга

15

Кел, қўлингни бергил, ой,
бир зум хонамга кирсанг
ёришиб кетар туида кечаётган умрим.

16

Қалдиргоч, ин қуриб унинг уйига,
Эрта-ю кеч уқийсан алфажр.
У тингламас: қулогигача битган жир.

17

Ғунчалар қошида ўртаниб,
тонг саҳар сайрайсан, булбулжон,
бу пайт туида кўрар залворли қўлларини
ғунчалар.

18

Қуёш ҳориб йиқилди,
Тирқираб кетди қони
Унинг қон томчиларидан тағни ёришди осмон.

19

Менинг йиғлагим келди жуда,
Бироқ йиғлолмадим,
Йиғлаётган булутлар олдида.

20

Дарахт, шохларингда ўйнаётган,
меваларингни чўқибётган чумчуқ
наҳот ўзини бахтли деб билса?

21

Баҳор кўзларида ҳаяжон,
Далаларда майсалар унди,
Дарахтлар уйғонди ошиқиб...

22

Билмадим, шамоллар кайга элтиб
кимларнинг димоғига тутаркил!

23

Тонг, сенга ҳавас қиламан,
тунни ҳар кун қувасаи
ва бошлаб келасан қуёшни.

24

Жуда қисқа япади шабнам,
шунда ҳам майсанинг губорини
ювиб кетди у.

25

Дунёга келдинг, Бойчечак,
мудраётган тошлар гирдийгда,
Бу ерда ким сени қадрлар?!

26

Узоқлардап келган турфа,
потаниш қушлар,
Келнинг, менинг тилимда сўзлашайлик.

27

Шарқираб оқаётган сув узра ўйнар,
ойнинг тилла синиқлари.
Уларни еб қўймасайди илонлар...

28

Нақадар гўзалсан, бева аёл,
ҳайрат дарахтига суяниб
тикиламан безабон, беҳол.

29

Сен баҳор осмонимсан, севгилм,
мен бағрингда турғун бўлолмай,
тиркираб, дилдираб юргувчи булутман.

30

Сен жуда узоқда яшайсан,
Орамизда, оҳ, қапча тоғлар бор. Барибир
тунлар ойдай, кундузлар қуёндай порлаб турасан.

31

Менга нимадир бўлган,
Ҳайҳот, йўқотиб қўйдим,
Купна-купдузи ўзимни-ўзим.

32

Сени кўчадап эмас,
Еҳуд бировнинг хонадонидан эмас,
Ўзимнинг юрагимдан топдим.

33

Йўл олис.
Елиб бораётган автода ёпма-ёп ўтирсак-да,
Орамиз йўлдан-да олис.

34

Сенга дуч келсам,
ситилиб кетади
ярадор кўксим.

- 35

Тили чайналган шамолнинг,
Қушлар чирқирайди бетиним:
Қаёқларга кетдинг, эй дарахт?

36

Бошдап-оёгинг пахмоқ,
Нега пўрим кийиниб олдинг,
Бу яланғоч замонда, йўлбарс?

37

Тилиннга сукунат қулф солдимми,

Ёхуд тилингни унутдингми,
Нечун, жимсан, булбул?!

38

Мажнунтол, шохларингни баланд кутар,
Кўрмайсанми?
шундоқ тагингда заҳарли тиканлар ўсаяпти.

39

Қулоғингга нимадир дейишим керак,
Сен булса яшириниб олибсан қудуққа,
Айт, бунча ҳаёни қайдан олдинг, Ой?

40

Мунча баландга ин қурмасанг, лайлак,
Ёхуд рангдор қушлар ичра
Кўринмай қоларми бўй-бастинг?..

ЮРАГИМГА ЧЎККАН ТУН

I

Бас, кел эдди, хайрлашайлик,
Тинсин чигал уйлар гирдоби.
Етар ахир шунча жимжитлик,
Оғир ахир сукут азоби.

Қара, осмон зулмат бус-бутун,
Бошимизда на юлдуз, на ой.
Сени олиб кетган қора тун
Юрагимда қолар ҳойпаҳой...

2

Сен кетган тун...
Лайлак-лайлак қорлар ёғди.
Урилди бонимга, юзимга, кўксимга
Қорларнинг залварли қўли.

Сен кетган тун...
Шодлигим ҳам,
Ишончим ҳам,
Паноҳим ҳам —
қиш бағрига ташлаб мени,
Қайгадир кетди...

3

Тун...
Хонада ёлгизман...
Китоб бетларида
Толар кўзларим.
Варақлар тугамас...
Тун узун...
Тундан эса
Ёлгизлик узун.

4

Нурга чўккан кечаларда кезаман ёлғиз.
Кўчиб тушган гўё юлдузлар.
Автоларнинг кўзлари порлар.
Порлар биноларнинг кўзлари.
Порлар одамларнинг юзлари.
Фақат ёринмас кунглим,
Сенсиз чўккан юрагимга тун.

* * *

Тун ярмидан оғган,
Хонада ёлғиз бир аёл.
На уйқу бор кўзларида,
На ҳаловат.
Деразадан боқар аёл,
Мўлтираб, жовдираб.
Ташқари зим-зиё.
Кўринмас негадир
Ой ҳам бу кеча.
Кўрпага бурканар аёл:
— Бунча совуқ кўрпа?..
Атрофга қарайди.
Тўрт девор ичра
Кўрар ўзини.
— Бунча совуқ бу кеча?..
Тун яримдан оғган.
Хўрсиниб мўлтирар бир аёл...

Паризод

Туркум

МУҚАДДИМА

Мен шу қадар ҳоридим,
 Ёнаётган руҳимда кезар
 Беғам одамларнинг қадамлари
 Ва совуқ башаралари...
 Мен шу қадар ҳоридим,
 Гар сен бўлмасанг, муҳаббат,
 Йиқилиб кетардим,
 Қапалак нафасидан ҳам...

I

Кеч гуллаган олма мисоли бугун,
 Юрагимга кириб келдинг, муҳаббат.
 Ўтса-да умримнинг ярмидан кўпи,
 Муҳаббатим, сенга тилайман сабот.
 Бўронлар туради энди олдимда,
 Аччиқ изғиринлар тиглар бағримни.
 Огир хаёлимга қорлар ёғади,
 Ох, пелар кутади умр—боғимни.
 Ҳей, бағримга олов ёққан паризод,
 Сочдим-ку, елларга кўп сирларимни.
 Мен энди сиққориб севги бодасин,
 Бахшида этаман сенга умриччи...

2

Кеча... кўрипади на ой, на юлдуз,
 Шамол изиллайди чимдиб юзимни.
 Дарахтлар соч ёйиб шивирлар маъюс,
 Йўқотиб қўйганман, тамом ўзимни.
 Йўлим йўқ юрарга, йўқдир эс-ҳушим,
 Атрофга қарайман нигоҳим тўниб.
 Бир ён ўғилларим — янгроқ товуши,
 Бир ёнда чорлайди севгилим ёниб.
 Билмадим, бу кеча не кечар ҳолим,
 Вужудимни ёқар икки ўт сеҳри.
 Бошлаб кетармикан муҳаббат йўли,
 Ёхуд олиб қолар остона меҳри?..

3

Кетгансан бу ердан кун олисларга,
 Энди сенсиз ғариб бу гавжум шаҳар.
 Сиримни фони этиб ой, юлдузларга,
 Девога юрагим ёнар, ўрта нар.
 Ялдо кечалари ўзимни билмай
 Ёниб чақираман, овозим толғин.
 Умидим гуллари очилмай, кулмай
 Йўлингга сочилган заъфарон, сулғин.
 Мен бу кун ишқингда бемору ғариб,
 Бу ёруғ дунёни кезгайман маъюс.
 Топаман бир кун сени ахтариб,
 Эй, менинг фариштам, севгилим ойюз.

4

Бу кун мен саҳрода қолган йўлчидай,
 Висолинг йўлида ўртандим, куйдим.
 Сенсиз гулбаҳорим менга қинлигин,
 Ёз эса кузлигин англадим, туйдим.
 Сенсиз ўтаётган узун умримни
 Қарзга берганман фоний дунёга.
 Сенга гар етишсам у кун умримни
 Қайтариб оламан, чўмиб зиёга.

5

Узоқларда янайсан энди,
 Эшитаман овозинг симдан.
 Менга олиб келар саболар

Сочларингнинг бўйларин зимдан.
 Ой эслатар оқшом юзингни,
 Қўзларингни эса юлдузлар.
 Тушларимга кирасан тунлар,
 Энди узун бўлар кундузлар...

6

Биламан,
 сенинг ошиқларинг кўп.
 Соядай ортингдан эргашар.
 Хоҳласанг энг ёруғ юлдузни,
 Ойни ҳам
 гулдай тақиб қўйишар кўксингга.
 Амин бул,
 улар капалак каби,
 гулдан-гулга кўчувчилар.
 Менинг калтадир қўлларим,
 ғарибдир сўзларим,
 бироқ,
 мўъжаз юрагимда
 сенга муҳаббатим бор
 муҳаббатнинг узидан ҳам катта.

7

Изларингдан чопдим ҳушимдан оғиб,
 Бироқ етолмадим, эй, кўнглим гули.
 Афсус, бу ерларда итдайн изғиб
 Йўқотдим, йўқ энди умидим йўли.
 Оҳ, юлдузларнинг кўзлари ёниқ,
 Самода ўйнайди шуълалар ўкгам.
 Ой вақт дарёсида оқади тўлиқ,
 Бир мен бу дунёда адашган одам.

8

Йўқ, бу ердан энди кетмасман,
 Не умидда келганман ахир.
 Эй севгилим, сени топмасам,
 Кечар умрим аччиқ ва тахир.
 • Излаганим — куюб-ёнишим,
 Не қилайин паймонам тўлса?
 Бир кўрингин, тинсин хонишим
 Агар исминг ҳақиқат бўлса.

СОҒИНЧ ТАШБИҲЛАРИ

* * *

Бу кеч мен ой билан ёлгиз
Сенинг йулларингга кўз тикдим.
Сен эса келмадинг.
Юрагим ҳам ой каби
Туни бўйи ёнди ловуллаб.

* * *

Шу қадар соғиндим, сени!
Йиғлай дейману йиглолмайман...
Қулай дейману қулолмайман.
Менга нима бўлди,
Куксимда юрагим бормикин, омон?!

* * *

Ёлгизим,
Изларингдан шамол бўлиб борсам.
Шамол бўлиб силасам сочларинг.
Етинсам васлингга шамол бўлиб агар,
Бир умр шамол бўлиб қолай, майлига.

* * *

Қаноти қайрилган қушча мисоли
Синиқдир овозинг — ғамгипсан беҳад.
Ғамдан қорайдими чўлнов кўзларинг?
Ёхуд тарк этганими сени саодат?

Дардсиз давраларнинг гули бўлмайсан,
Ёлғизлик элида кезасап маъюс.
Наҳот, энди, наҳот бир бор кулмайсан,
Эй, менинг қаршимда синиккан юлдуз.

Деразанг кўзига урилар ёмғир,
Ташқарида кезар яланғоч совуқ.
Хонанг ҳам совийди, жунжикиб охир
Кўрпага бурканиб сен тортасан «ух».

Топталган ошноқ гул кирар тушингга,
Юрагингни эзиб ўтар бир сезги.
Энди, келолмассаң, тамом ҳушингга,
Сен ахир адашган, хўрланган севги.

ВИСОЛ ҲАҚИДА ИККИ ШЕЪР

I

Теваракка таратиб чирой
Сен келсан бамисли зиё.
Ҳарир кўйлақ кийиб чиқар ой
Рақобатга чоғланиб гўё.

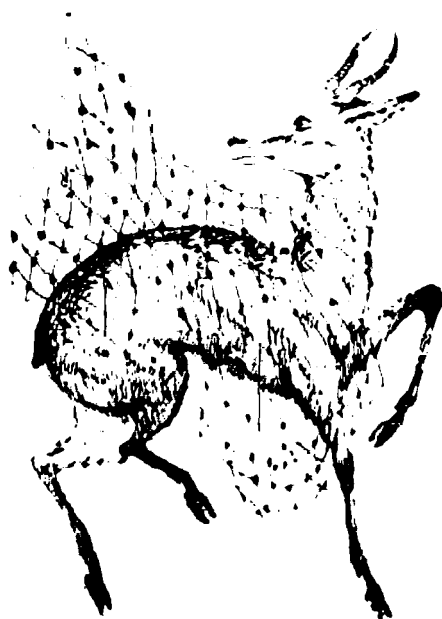
Чўчибгина қўлинг силаймак,
Сочларингни ўйнайди пасим.
Кўзларингдан меҳр уқгайман
Бир ҳисларга тўлади кўксим.

Майсазорга чукамиз, сўнгра
Юлдузлардан ололмайсан куз.
Эҳтирос-ла жўшиб мен эса
Сочларингни тарайман, бесўз...

Ой ҳам кетар сукут оғида,
Сен қўлингни чўзасан беҳуш.
Мен симприб туннинг тотидан,
Тонг қўйнига кираман сархуш.

II

Ўша кун...
Сен келдинг қамардай тўлиб,
Қоп-қора дарёга ўхшаб сочларинг
Кўксингдан оқарди лиммолим бўлиб.
Эсимдан оғдирди,
Ўзни йуқотдим,
Жисмимни кўмдилар сочлар тўлқини
Мен чўкиб кетдимми қора дарёга...

УЧИНЧИ ХОНА

(Драматик достон)

Қатнашувчилар:

Биринчи толиба қиз

Биринчи толиб

Иккинчи толиб

Учинчи толиб

Тўртинчи толиб

Иккинчи толиба қиз

БИРИНЧИ МАНЗАРА

Талабалар ётоқхонаси. Тўрт ўринли хона. Биринчи толиб сигарет чекиб ўтирибди. Эшик тақиллайди. Хонага биринчи толиба киз киради.

Биринчи толиба қиз

Ассалом! Мумкинми?! Вой-буй бунчалар —
Тутунга тўлмаса кичик хонангиз?
Гўёки туманлар тўлқинида сиз
Қайгадир кетянсиз кемадай сузиб.

Биринчи толиб

Ха, мен йулга тушдим. Биз кетаянимиз...
Ниятимдек мовий келажак сари.

Биринчи толиба қиз.

Йўқ, аччиқ тутушлар оғушидамас,
Гўзал шеърларингиз қаюотларида
Йигирма биринчи асрга, ҳатто
Ундан ҳам нарига борасиз омон.

Биринчи толиб

О, кошки... Кўксимда ногирон юрак,
Чидаб берса, олис йўлларга бардам...
Рост айтсам, бугун ҳам санчди юрагим,
Шу одамлар билан, маша шу йўлдан
Наҳотки аданмай борамиз бизлар,
Йигирма биринчи асрга?

(Шу пайт хонага иккинчи толиб киради).

Биринчи толиба қиз

Хўп, мен чиқай...

Иккинчи толиб

(Кизга суқ билан тикилиб)

Кечирасиз, сизларни безовта қилдим.

(Қиз индамай чиқиб кетади).

(Иккинчи толиб биринчи толибга яқинлашиб.)

Хўпам топгансан-да, қара қоматин,
Кўзлари мисоли оҳунинг кўзи.
Кўкси учинга шай—икки кабутар,

Дўстим, худо берган сенга омадни.
Суриб ол вақтида...

Биринчи толиб

(Титраб)

Нима деяпсан,
Биласанми у ким?...

Иккинчи толиб

Ҳа, севгилинг-да.

Биринчи толиб

Унга қора ният билап тикилсанг
Мендан омонликки кутмагил зинҳор.

*(Хонаға учинчи толиб билан тўртинчи толиб сархуш
киради).*

Биринчи толиб

(Қувониб)

Кимвингдир кўнглини овлаб, чоғ этиб,
Бугун яна байрам қилибсизлар-да.
Наҳот сафинглардан мени ажратиб...

Учинчи толиб

Бугунгиси хамир учидан патир.
Шаҳар четидаги ҳув чойхонада
Шанбада бўлади девзирага ош.

Тўртинчи толиб

(Учинчи толибга қараб)

Ўзи ҳам хўп қули очиқ экан-да...

Учинчи толиб

Мен сенга беш кетдим, ахир ўйлагин,
У домладан аъло баҳо қўйдириш

Биринчи толиб*(Икковига қараб, илжайиб)*

Бугунги маишат, шаиба оши ҳам
 Бундан чиқди, меҳнат меваси экап.

Тўртинчи толиб

Шу домлаларга ҳам ҳайрәнман ўзи,
 Баъзи бировлари бирам таъмагир,
 Ҳатто нафақангга олайтирар кўз...

Учинчи толиб

Домлалар-ку майли, маошлари кам,
 Тоғам айтиб турар— «олар» вазирлар.

Тўртинчи толиб

Қаёққа қарама — қўл ювар қўли,
 Бу бир ажиб санъат, шулдир йўлимиз.

Биринчи толиб*(Жаҳл билан ҳаммага кўз югуртириб)*

Минг лаънат бўлсин-а бундай меҳнатга.

Тўртинчи толибга тикилиб)

Сени қувиш керак бу жамиятдан.

Тўртинчи толиб*Гандираклар биринчи толибнинг ёқасига ёпишади.*

Менга нима дейсан? Бор, тошингни тер.
 Яна бир чурқ этсанг, ўзингдан кўргин.

Биринчи толиб

Мана сенга... мана.??

(Тўртинчи толибни итиб йикитади)

Туртинчи толиб

Эҳ, ярамас ит.

(*Ҳамма биринчи толибга яқинлашади*).

Овозлар:

Булди бас... Шима бу... Қўйсанг-чи энди...

Учинчи толиб

Қўйгин энди дўстим, мастга тенг келма.

(*Туртинчи толибга*)

Бас энди, сен ҳам ёт, куп ошма ҳаддингдан.

(*Шовқин аста тинади*)

ИККИНЧИ МАНЗАРА

Биринчи толиб шеър ёзиб ўтирибди. Хонага биринчи толиба қиз киради.

Биринчи толиба қиз

Кечирасиз, илҳом, париларини
Қуш каби учириб юбормадимми?

Биринчи толиб

(*севиниб*)

Бошим гаранг эди боядан бери
Қўролмай сиз айтган илҳом парисин.
Илтижоим худога етдимн, чоғи,

(*қизни кўрсатиб*)

Ўзи кириб келди илҳом париси.

Биринчи толиба қиз

О, кошқийди сизга беролсам илҳом,
Агад шеър бўлолсам. мен ёнингизла...

Биринчи толиб

Наҳот билмасангиз қанча шеърларим
Ҳатто исмингизга ёзилганини.

Биринчи толиба қиз

Қани улдай бўлса биттасин ўқинг,
Ёзилмаган бўлсин майли исмига.

Биринчи толиб

Майлими ўқисам устоз Чўлпондан?
Руҳим ушбу шеърни хоҳлаб турибди.

Биринчи толиб қиз

Ўқинг, эшитайлик.

Биринчи толиб

(Ёниб шеър ўқийди)

Муҳаббатнинг саройи кепг экан йўлни йўқотдим-ку
Асрлик тош янглиғ бу хатарлик йўлда қотдим-ку.

Қарашма денгизин кўрдим, на нозлик тўлқини бордир,
Ҳалокат бўлгусин билмай қулочни катта отдим-ку.

Ажиб дунё экан бу ишқ дунёси аё дўстлар,
Бу дунё деб у дунёни баҳосиз пулга сотдим-ку.

Унинг гулаорида булбул ўқуб қон айлади бағрим,
Кўзимдан ёшни жў айлаб аламлар ичра ботдим-ку.

Қаландардек юриб дунёни кездим топмайин ёрни,
Яна кулбамга қайгулар, аламлар бирла қайтдим-ку.

Муҳаббат осмонида гўзал Чўлпон эдим дўстлар,
Кўёшнинг нурига тоқат қилолмай ерга ботдим-ку.

Биринчи толиба қиз

(кўзида ёш билан)

Бир қинноқ ҳисларга тулди юрагим,
 Бир ажиб куйларга чулганди бағрим.
 Мен печуп Чўлиопши билман усганман?
 Надомат бағримни нимталар энди.
 Мени бу қийноқлар энди қиймалар.
 Ҳей, ёлғончи мактаб, эй, муаллимлар
 Асл шеърятни яшириб бўлмас...

Биринчи толиб

(ҳаяжонланиб)

Оҳ, асл шоирни ўлдириб бўлмас,
 Эҳ, бироқ кимлардир ўтли юракни
 Тупроққа кумдилар у кун тириклай.
 Букун у юрибди қалб тўримизда
 Тириклардан тирик—яшиндай чақнаб.

Биринчи толиба қиз

(Бир дақиқа жимликдан сўнг)

Биттасини ўқинг, ўз шеърингиздан.

Биринчи толиб

(хаёл суради-да, шеър ўқийди)

Юлдузлари сўлган кечада
 Атрофга боқаман жовдираб.
 Ҳеч кимса кўринмас кўчада,
 Қезаман зулматда довдираб.
 Ёмғирлар савалар беомон,
 Ҳунжикиб титрайди вужудим.
 Дунёга бемажол боқаман,
 Сен ёнимда йўқсан, юлдузим.

Биринчи толиба қиз*(маънос тортиб)*

Ростп, шеърингизда руҳингиз синиқ
 Шеър тунқун, негадир кураш йуқ унда...
 Менимча, чип шоир қисмати шуки,
 Ҳар қандай дамда ҳам курашмоғи шарт.

Биринчи толиб

Ҳа, шоир қисмати курашмоқ фақат.

III МАНЗАРА

Шаҳар четидаги сокин чойхона. Сўрида иккинчи, учинчи ва тўртинчи толиблар қизғин суҳбатлашиб ўтиришибди.

Иккинчи толиб

Йигитлар, сепларга обдон ишопиб,
 Юрагимни очсам, сотмайсизларми?

Учинчи толиб

Сеп нима деясан? Бизлар сотқинмас,
 Бизлар-ку сеп билан қиёматли дўст.
 Кўмак керак бўлса айтгин тортинмай,
 Албат уддалармиз топиб йўлини.
 Яхши биласап-ку.

(Туртинчи толибни курсатиб)

Манов опхўрни,
 Бунга бир зиёфат бўлса ҳаттоки
 Юлдузни уради шартта бенарвоц,
 Қани, айт, тортинмай юрак дардингни.

Пякинчи толиб

Неча кундир нотинч менинг юрагим,
 Неча кундир чўгдай ёнади бетпи.
 Рости севиб қолдим...

Тўртинчи толиб

Юрагинг ёндирган ким булди узни?
Керак бўлса ёрдам, айтгин тортинмай
Хаттоки ўтда ҳам,
сувда ҳам бизлар
Сен учун куюшга, чуқунга шаймиз.

Иккинчи толиб

(бутун дунёсини беришга шай, хурсанд)

Киприклари узун, юзлари анор,
Дарёдай тўлганган сочлари узун.
Япогида ҳоли — кулгичи ҳам бор,
Боқинлари оҳу бир маъсума қиз.

Тўртинчи толиб

(ҳаяжонланиб)

Мен билиб олдим, у—шопримизнинг
Севгилиси ахир — ул маъсума қиз!

Учинчи толиб

Йўқ, йўқ, у шоирнинг севгани эмас.
Яқин суҳбатдонин бўлади холос.
Шунча кузатиб ҳам ҳеч кўрмадим-ку,
Хаттоки уларнинг қўл ушланганин.

Тўртинчи толиб

(Иккинчи толибга жилмайиб)

Ахир сен севардинг курсдон Дилдорни,
Унинг-ла кечарди тунларинг дойим.
Наҳот уни энди гулдай эзгилаб,
Буқун ўзгасини ўйласанг, эрта...

Иккинчи толиб

Дўстим, тушунсанг-чи, сен ахир бундоқ,
Мен уни севмасдим юракдан.
У билан юардим кўнгил хушликка.

Тўртинчи толиб

(жилмайиб)

Бироз чиким бўлса,
бунинг бор йўли.

Иккинчи толиб

(хурсанд)

Ҳар қанча чиқимга мен рози, мана,
(ўртага бир даста пул ташлайди)

Тўртинчи толиб

(ҳаммага қараб)

Учинчи хонада қай бир шанбада
Кимнингдир бўлади туғилган куни.

(Иккинчи толибга қўл чўзиб)

Зиёфати сендан,
хизмати биздан.
Уша кун килурмиз кўнгилларни чоғ.

Учинчи толиб

Аён барчамизга шоирнинг букун
Жойланиши қай бир касалхонага.
Лекин қиз... шоирсиз туғилган кунга
Келиши кўп гумон. Мана муаммо.

Тўртинчи толиб

Анаву куредошим Зумрад иккови
Сирдош дугона-ку, ўша орқали
Ечилар масала, ҳал бўлар тапвиш,
Иш битар ҳамирдан қил суғургандай.

Учинчи толиб

Тасанно, тасанно.

Иккинчи толиб,

(чеҳраси ёришиб)

Ў, бошқа гап бу!

Учинчи толиб

Энди, қайси кунни қилайлик тайин?
Ва кимники булсин тугилган у кун?
Агар, менга ҳеч ким булмаса қарши,
Майлиги, меники булсин «ўшал кун».

Иккинчи толиб.

(ранги оқариб, узгариб)

У куннинг чиқими ўзимдан бўлгач,
Ўзимники бўлсин тугилган кун ҳам.
Хуллас, навбатдаги шапба, хонада
Нишонларга менинг тугилган куним!

IV МАИЗАРА

*Хона ўртасидаги стол ноз-неъматлар билан безатилган.
Унинг атрофида уч толиб йигит ва икки қиз ўтири-
шибди.*

Учинчи толиб

(иккинчи толибга тикилиб)

Жонажон дустиму азиз ҳамхонам,
Тугилган кунинг-ла қутлайман сани.
Улкап орзуларнинг қапотларида
Мурод-мақсаднингга етгил илойим.
Ва сенга тилайман чинор умрини,
Қуёшдайин кулсин бахту иқболинг.

*(Иккинчи толиб ва бошқалар билан қадаҳ чуқишти-
риб ичади)*

Ҳаммангиз «оқ қилинг» қадаҳингизни,
Биз кимлар болганим бўлур мукаппар

(Кўзи биринчи толиба қизнинг қадаҳизга тушиб)

Ие, сиз ичмабспз-ку, ичинг тортинмай,
Апа, дугонангиз Зумрадни қаранг...
Ў, ахир бу шампан, қизлар учун-ку.
Қани-қани ичинг, қолмасин сира.

Биринчи толиба қиз

Йўқ, йўқ, ичмаганман умримда ҳали,
Қўйинг истамайман,
зурламамг мени.
Шарбат сувин уни менга кифоя.

Иккинчи толиба қиз

Майлига ичмангиз ҳаммаси бирдан.

Иккинчи толиб:

Туғилган куниму ҳурматим учун,
Ичингиз оз-оздан майлига ҳўплаб.

Тўртинчи толиб

(Биринчи толиба қизга қараб)

Мен ҳам ичинингиз тарафдори ҳа,
Ичсангиз руҳингиз кўтарилар, рост.
Агар ичмасангиз узатинг менга,
Эвазига эса ўйнаб берурсиз.

Учинчи толиб

Майлига ичмангиз, мен бўлса, энди
Табрик учун сўзни берурман сизга.

Биринчи толиба қиз:

(Иккинчи толибга ўғирилиб)

Қутлайман туғилган кунингиз билан,
Соғлиқ-саломатлик ёр бўлсин сизга.
Ўқинишларингиз бўлсин аъло, соз,
Ичтингиз бўлсин тоғ сувидай пок.

Иккинчи толиб*(хурсанд)*

Қўлингизни беринг, сиқиб қўяйин,
Ушбу сўзларингиз неботи учун
Озгина бўлса-да, ичинг шампадан.

Биринчи толиба қиз

Йўқ, йўқ, майлига мен шарбатдан ичай,

Иккинчи толиб

Майлига қўнглингниз хоҳиши бўлсин

*(Қизнинг шарбат суви солинган идиши билан
чуқштириб)*

Сизнинг соғлигингиз учун ичурман!

Иккинчи толиба қиз*(қиқирлаб)*

Бизнинг соғлигимиз учун ҳам бўлсин...

(Ҳаммаси чуқштириб ичишади)

Иккинчи толиба қиз*(иккинчи толибга)*

Сизнинг дугонамга боқшингиз жа...

Иккинчи толиб

Бир гап булгани йўқ, менинг у қизга
Қандайдир ҳурматим зиёддан зиёд.
Бир кун кези келса ёлғиз ўзига
Юрагимни тукиб, айтурман рўй-рост.

Учинчи толиб

(Сармаст, магнитофонни бураб)

Келинлар, азизлар, ўйнайлик энди,
Шерали Жўраев қушиқларига.

(Хаммани ўйинга тортади)

Иккинчи толиба қиз

(Биринчи толиба қизни тортиб)

Қушиқнинг зўрлигини қаранг дугона,
Келинг бир ўйнайлик.

Биринчи толиба қиз

Кечирасиз йўқ,
Оҳ, нечундир кўнглим қоронғу,
Ҳеч нарса ичимни ёритмас бу дам.

Иккинчи толиба қиз

Ё, балким шоирсиз зериккандирсиз?
Балки юрагингиз шеър тусагандир.

Биринчи толиба қиз

Мен бугун шоирдан эшитдим шеърлар,
Унга айтган эдим бул ўтиришни,
Балки ҳали замон келиб ҳам қолар.

(Ҳамма ўйин билан бўлиб, биринчи толиба қиз ёлғиз қолади. Бунга кўзи тушган иккинчи толиб ёнига келади).

Иккинчи толиб

Қувноқ бу даврада нечундир бир сиз
Ғамгин, мотамсаро утиурсиз жим.
Не бўлган, айтингиз, эшитай бир-бир.
Дарвоқе шоирсиз?..

Биринчи толиба қиз.

Билмадим, ўзим...

(Учинчи толиб иккинчи толиба қизни етаклаб чиқа бошлайди.)

Учинчи толиб

Ташқарига чиқиб калурмиз бизлар.

(чиқиб кетишади)

Тўртинчи толиб

(иккисига қараб)

Икковингиз бирам гузал турибсиз
Гуё кинодаги ошиғу маъшуқ.
Мен сизларни бир дам қолдириб ёлғиз
Тезлик-ла қайтурман.

Биринчи толиба қиз

(Бир дақиқа ўзини йўқотиб)

Мен ҳам чиқурман

(Эшик томон юради)

Иккинчи толиб

(Унинг қўлидан тутиб)

Йўқ, бироз ўтиринг ҳозир улар ҳам

Қайтиб киришади, ўтиринг, жоним.

(Қизни зўрлаб ўтқазади)

Биринчи толиба қиз

(асабийлашиб)

Ўтирдим, сўзланг-чи гапингиз бўлса,

Иккинчи толиб

Билмасиз қанчалар севшимни сиз
 Бот бот тунларимга кирасиз тунлар.
 Кундуз бир дақиқа учратмай танҳо
 Изҳор этолмасдим муҳаббатимни.
 Шоир билан кўрган чоғларим эса
 Ёниб кул бўларди ўтли юрагим.
 Туғилган куним ҳам,
 бу зиёфат ҳам,
 Ҳаммаси сиз учун қилинган фақат.
 Гулрухсорингизга тўйишим учун.
 О, бу дам атайлаб қилинган фурсат
 Сиз билан кечсайди мана шу туним
 Розиман дунёни беришга, жоним!

(Қизни қучоқлаб ўпмоқчи бўлади)

Биринчи толиба қиз

(уни итариб ташлаб)

Йуқолгин ҳей, ҳайвон,
 Ким бор? ким бор? Ким?...

Иккинчи толиб

(қизни қучоқлаб олмоқчи бўлади)

Бақирманг, о жоним,
 келинг бир қучай.

Биринчи толиба қиз

Мана сенга, мана...

*(Иккинчи толибнинг юзига бир неча марта
 шапати уради.)*

Иккинчи толиб

Ҳайт сени, энди...

*(Шу пайт эшик қаттиқ тақиллаб,
 биринчи толибнинг овози келади)*

Биринчи толиб

(баланд овоз билан)

Очинглар, очинглар! Ичкарида ким?

*Биринчи толиба қизнинг йиғисини эшитиб,
эшикни қаттиқ куч билан тепиб, ичкарига отилади.
Иккинчи талаба овоздан довдираб, деразадан ўзини
ташқарига — тун қўйнига отади)*

Биринчи толиб

(асабийлашиб)

Қани у, қани у, ҳозир мен, ҳозир...

*(Деразадан ўзини отмоқчи бўлади, бироқ, биринчи
толиба қиз тутиб қолади)*

Биринчи толиба қиз

(йиғлаб)

Эҳ, у, қора бағр,
эҳ, қора ният.
Ўуқ, йуқ, етолмади ниятига у...

1979 й.

МУНДАРИЖА

«Ўтди қишнинг аччиқ кунлари»	3
«Кеча...»	4
«Эи мунга нурсиз?...»	4
1 июль, 1992 йил	4
Илғиш	5
«Мен қушманми?»	6
Тунги товушлар	6
Болаликнинг бедор товушлари (туркум)	7
«Болалигим келган куча...»	7
«Букуи...»	7
«Тувлари...»	7
«Тушимда бир қушчани...»	8
Рамазон	8
«Тунроқли кучанинг...»	9
«Қишлоқда, кексаю ёнлар йиғилиб»	10
Қорабайир	11
Оқтой ҳақида баллада	12
Бола, аскар, келинчак ҳақида ҳикоя	13
Беркинмачоқ	15
Ватан	16
Қува	16
«Бир кун бағрингизга...»	17
«Майсазор суқмоқдан бораман ёниб»	17
Куннинг умри	18
«Тукилганда ойдан ёгдулар»	20
Теримчи қизлар	21
«Эй уфқларга тутан...»	22
«Эй бепоев...»	22
«Ота, Сизнинг қамотингизда...»	23
Укамдан хат	24
Уруш	25
«Улкаб боғинг...»	25
Мен тугилган қишлоқ ва угай она ҳақида шеър	26
Онам қабридаги майсалар	28
Отам вафоти	30
Отам қабри қошида	30

ТУРСУН АЛИ

«Бизни адаштирар...»	..
Раскольников	..
Уйғониш	..
«Тийрак кўзларимда яшия майсалар»	..
Кўз сувратлари	..
Ўари дарахтлар	..
«Кеча қовоқ очмаган осмон»	..
«Само сукупатининг дарёсида»	..
«Қимнингдир олдида юрмасман	..
Юрагимдаги ёзувлар	..
«Буронлар баридан»	..
Окиб бораётган болакай	..
Трамвайдаги суҳбатлар	..
«Уғлим, ҳали сен жуда ёнсан»	..
«Деразадап тикиламап жим»	..
«Уч кун булди»	..
Позим Хикмат	..
Эркинлик	..
«Тун куксини нимта-нимталаб»	..
Уйгоқ кечалар	..
Шеърят	..
Сайр	..
Варрак	..
«Юлдузлар чарақлар...»	..
«Юрак, сен-ла кетяцмиз»	..
«Бешинчи қаватдаги»	..
«Шахло кузли юлдузларни мен»	..
Қушчанинг саслари (<i>туркум</i>)	..
«Ойнинг ўн бени қоронги..»	..
Ҳаяжошнинг сувратлари	..
Юрагимга чўккан тун	..
«Тун яримдан орган»	..
Паризод (<i>туркум</i>)	.. : :
Соғинч ташбихлари	.. : :
«Қаноти қайрилган қушча мисоли»	..
Висол ҳақида икки шеър	..
Учинчи хона (драматик дoston)	..

Ўз 2
А 49

Али, Турсун.

Тун Товуши: (Шеърлар ва драматик дoston). — Т.:
Чўлпон, 1993. — 96 б.

Али, Турсун. Ночной голос: Стихи и драматическая
пoзma.

На узбекском языке

Турсун Али (Ўрмонов)

ПОЧНЫЕ ГОЛОСА

(Стихи, драматическая поэма)

Техник муҳаррир Е. Толочко

Рассом О. Мунинов

Расмлар муҳаррири У. Солиҳов

Мусаҳҳиҳ Ш. Соатова

ИБ № 0480

Босмаҳонага берилди 09.04.93. Босишга руҳсат этилди 09.06.93.
Бичими 84×108^{1/32}. Босма қоғози. Шартли босма табақ 5,04.
Шартли бўёқли босмада нашр ҳажми 5,46. Нашриёт табақ
ҳисоби 3,4 15000 нусхада. Шартнома № 15—93. Буюртма № 119.
Баҳоси шартнома асосида.

«Чўлпон» нашриёти, 700129, Навоий кўчаси, 30,

Ўзбекистон Республикаси Матбуот Давлат қўмитаси ҳузуридаги
Тошкент китоб-журнал фабрикасида босилди. Тошкент, Юнус-
обод даҳаси, Муродов кўчаси, 1.